

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

(Κριτήρια καθορισμοῦ καὶ ὀριοθετήσεως οἰκονομικῶν περιφερειῶν)

Ὑπὸ τοῦ κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν σημαντικὴ πρόοδος τῆς καθολικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς τὴν χώραν μας ἦτο φυσικὸν νὰ θέσῃ ὡς δεῦτερον, οὕτως εἰπεῖν, ἄμεσον στάδιον τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τὸ πρόβλημα τῆς Τοπικῆς καὶ Περιφερειακῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως. Δι' ὃ καὶ ἀνελήφθη ἤδη προσπάθεια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Πελοπόννησον. Τὸ πρόβλημα ὅμως τοῦτο ἀσφαλῶς θὰ τεθῇ βαθμιαίως καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους γεωγραφικὰς περιοχὰς τῆς χώρας, ἥτοι θὰ τεθῇ ἐπὶ γενικευμένης χωρικῆς ἐκτάσεως.

Παρίσταται ἄρα ἀνάγκη τῆς ἐξ ὑπαρχῆς συστηματικῆς καὶ ὀλικῆς ἀντιμετώπισεως αὐτοῦ, τῆς παραμερίσεως τῆς ἀποσπασματικῆς καὶ μερικῆς θεωρήσεώς του, τῆς ἀποφυγῆς τῶν αὐτοσχεδιασμῶν καὶ τῆς ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἄνευ σοβαρᾶς προμελέτης προσπελάσεως. Ἡ διαφορὰ τῶν συνολικῶν συνθηκῶν εἰς τὴν χώραν μεταξὺ τοῦ 1945 καὶ τοῦ 1961, ἢ ἐν τῷ μεταξὺ συντελεσθεῖσα πρόοδος, ἢ διαμόρφωσις ἀρκετῶν στελεχῶν, δὲν ἐπιτρέπει πλέον τὴν ἐκ τῶν ἐνότων ἀνάληψιν προσπαθειῶν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ προγραμματισμοῦ αὐτῆς, ὡς τοῦτο συνέβαιεν ἀναγκαστικῶς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας.

Ἡ ἀνάγκη τῆς πρωταρχικῆς ἐπιβιώσεως τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἐπέβαλε τὴν ταχεῖαν καὶ ἐκ τῶν ἐνότων κατάρτισιν προγραμμάτων Καθολικῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ χώρα θὰ ἀπεστερήτο τῶν κεφαλαίων τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, ἥτοι τῶν μόνων δυνατοτήτων ζωῆς τοῦ πληθυσμοῦ, αἵτινες ὕφισταντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐπὶ πλέον, ἡ οὐσιώδης πρόοδος τοῦ Προγραμματισμοῦ τῆς Καθολικῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως 1960 - 1964, ἐπιτάσσει τὴν παράλληλον ἐκπόνησιν προηγμένων καὶ ἐμπεριστατωμένων Προγραμμάτων Τοπικῆς καὶ Περιφερειακῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως. Πρὸς τούτοις, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λησμονηθῇ ὅτι ἡ Τοπικὴ καὶ Περιφερειακὴ Οἰκονομικὴ Ἀνάπτυξις συνιστᾷ σήμερον ἐν γενικὸν αἴτημα καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς βιομηχανικῶς προοδευμένας χώρας, ὡς λ.χ. τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν κλπ. Συνεπῶς, διὰ τὰς χώρας, τὰς εὐρυσκομένας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὡς εἶναι ἡ Ἑλλάς, τὸ αἴτημα τοῦτο εἶναι ἀκόμη ἐπιτακτικώτερον καὶ λιαν ἐπειγούσης φύσεως.

Ἐξ ἄλλου, δὲν θὰ ἔδει νὰ παραβλεφθῆ, ὅτι ἡ συμπλήρωσις τῆς Καθολικῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως εἰς τὴν χώραν μας διὰ τῆς φυσικῶς εἰς αὐτὴν ἐντεταγμένης Τοπικῆς καὶ Περιφερειακῆς, ἧτοι ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος, ἐπιβάλλεται καὶ λόγῳ τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μὲ τὴν Κοινὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἀγορὰν καὶ λόγῳ ἐτέρων αἰτίων εὐρύτερας πολιτικῆς σκοπιμότητος.

Τέλος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀδιάσπαστον σύνδεσμον Καθολικῆς καὶ Περιφερειακῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως, δὲν θὰ ἦτο ἴσως περιττὸν νὰ ὑπομνησθῆ ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα οἰκονομικῆς ὑποδομῆς κατ' ἀνάγκην ἐκτελοῦνται εἰς ὄρισμένην περιφέρειαν (π.χ. Πτολεμαῖς) καὶ συντελοῦν ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἐξ ἄλλου, τὰ ἔργα τοπικῆς καὶ περιφερειακῆς ἀναπτύξεως ἀσφαλῶς συμβάλλουν εἰς τὴν καθολικὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν ἀπάσης τῆς χώρας, ὡς αὐξάνοντα τὸν τεχνικὸν καὶ παραγωγικὸν ἐξοπλισμὸν αὐτῆς.

«Κοινωνικοὶ» παράγοντες τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως

Ἡ ἀνάληψις κρατικῆς προσπαθείας διὰ Περιφερειακὴν καὶ Τοπικὴν Ἀνάπτυξιν θὰ δώσῃ, ἀκριβῶς ἐξ αἰτίας τοῦ χωρικοῦ καθαρῶς χαρακτῆρος τῆς ἀναπτύξεως, τὴν εὐκαιρίαν ἀντιμετωπίσεως ἐνὸς προβλήματος, ὅπερ μέχρι σήμερον ἦτο εὐλόγον νὰ διαλάθῃ τῆς προσοχῆς. Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι αἱ «ἀντιδράσεις» τῶν ἀνθρωπίνων ὁμάδων τῶν περιοχῶν, εἰς ἃς ἐπιχειρεῖται οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις. Ἡ μὴ λήψις ὑπ' ὄψιν τῶν ὁμαδικῶν ἀνθρωπίνων ἀντιδράσεων καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀνακυπτόντων πολλὰκις σημαντικῶν ἐμποδίων, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκόψῃ τὴν προσπάθειαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἢ ἔστω νὰ ἐπιβραδύνῃ αὐτὴν οὐσιωδῶς.

Ἡ διάλεξις τοῦ πεπειραμένου Ἑλληνος κοινωνιολόγου κ. Γ. Καββαδία ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρόβλήματα ἐκ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας», ἡ γενομένη τὴν 19ην Νοεμβρίου 1961 εἰς τὸ «Ἑλληνικὸν Κέντρον Παραγωγικότητος», παρέσχεν ἀπτάς ἀποδείξεις τοῦ ἀνωτέρω ἰσχυρισμοῦ.

Ἡ ἐπὶ τόπου διενεργηθεῖσα ἔρευνα τοῦ μνησθέντος κοινωνιολόγου ἀπεκάλυψε τὴν ἐμφάνισιν σημαντικῶν ἐμποδίων παρακωλύόντων τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας (περιοχὴ Τρικάλων καὶ Καρδίτσης). Τὰ ἐμπόδια ταῦτα εἶναι ἱστορικῆς, ἐθνογραφικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς τάξεως, συνίστανται δὲ κυρίως εἰς τὴν παραδοσιακὴν κοινωνικὴν δομὴν τῶν πεδινῶν χωρίων τῶν ἀναφερθεισῶν περιοχῶν (πατριαρχικὴ οἰκογένεια), εἰς τὴν ἑδαφικὴν ψυχολογίαν μοιρολατρίας καὶ ἀδρανείας ὡς καταλοίπου τῆς ὑποδουλώσεως εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τῆς παλαιᾶς κολληγικῆς σχέσεως, εἰς τὴν δυσπιστίαν τῶν χωρικῶν ἐναντι τῶν περιβαλλόντων τὴν κοινωνίαν αὐτῶν πληθυσμῶν, εἰς τὴν τάλαντευσιν αὐτῶν μεταξὺ τοῦ παραδοσιακοῦ τρόπου ζωῆς καὶ τοῦ συγχρόνου τρόπου ζωῆς, εἰς τὴν δημογραφικὴν πίεσιν, εἰς τὴν αὐξουσαν κατάτμησιν τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας, εἰς τὸ χαμηλὸν μορφωτικὸν ἐπίπεδον, εἰς τὴν ἔλλειψιν οἰκονομικῆς προβλέψεως, εἰς τὴν κακὴν ἱεράρχησιν τῶν ἀναγκῶν, εἰς τὴν ἔλλειψιν πνεύματος συν-

εργασίας τόσον ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν Συνεργατικῶν Συνεταιρισμῶν καὶ τῶν Κοινοτήτων ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν ἀτομικῶν δραστηριοτήτων.

Διὰ τοὺς ὧς ἄνω λόγους τυγχάνει ἀπαραίτητον ὅπως ἡ προσπάθεια Τοπικῆς καὶ Περιφερειακῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως ἐκταθῇ καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν κοινωνικῶν «ἀντιδράσεων», ἅτινας προκαλεῖ ἢ τὰς ὁποίας δύνανται νὰ προκαλέσῃ αὕτη εἰς τὰς κατ' ἰδίαν περιοχάς, μελέτην ἀποτελοῦσαν βασικὴν προϋπόθεσιν τῆς ὑπερνηκίσεως τῶν ἀνακυπτόντων ἐμποδίων καὶ συνεπῶς αὐτῆς ταύτης τῆς προωθήσεως τῆς ρηθείσεως ἀναπτύξεως.

Ὁργάνωσις τῆς κρατικῆς προσπάθειας

Ἡ προσπάθεια Τοπικῆς καὶ Περιφερειακῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως δὲν ἐμπίπτει μόνον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἄλλων Δημοσίων Ἀρχῶν, ὡς αἱ νομαρχιακαί, αἱ δημοτικά, αἱ κοινοτικά, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρμοδιότητα ἰδιωτικῶν ὁργανώσεων κοινοφελοῦς χαρακτῆρος. Εἶναι ὅμως φανερὸν ὅτι μία ἐκτεταμένη δρᾶσις πρὸς περιφερειακὴν καὶ τοπικὴν ἀνάπτυξιν ἀπαιτεῖ πρῶτον κατάλληλον ὁργάνωσιν, δεύτερον κατάλληλον συντονισμόν. Ἄνευ τῆς προεπίσεως ὁργανώσεως ἡ δρᾶσις αὕτη κινδυνεύει νὰ ἀποτύγῃ, ἄνευ δὲ τοῦ δέοντος συντονισμοῦ τῶν ἐνεργειῶν τῶν διαφόρων φορέων τῆς ἀναπτύξεως, ἡ αὕτη δρᾶσις κινδυνεύει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς συγχύσεις καὶ σπατάλας σπανιζόντων ὑλικῶν πόρων καὶ ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἀλλὰ ἡ πραγματοποίησις τόσον τῆς ὁργανώσεως, ὅσον καὶ τοῦ συντονισμοῦ, εἶναι ἔργον τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον, εἰς τὰς σημερινὰς καθυστερημένους οἰκονομικῶς χώρας, ἀποτελεῖ ἐν τοῖς πράγμασι τὸν κυριώτερον παράγοντα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Κατωτέρω θὰ γίνῃ λόγος διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ Σχεδίου τῆς Ὁργανώσεως, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότερον. Ἄλλως τε, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προσπάθειας πρὸς περιφερειακὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, πρῶτος καὶ μοναδικὸς φορεὺς θὰ εἶναι τὸ Κράτος, τὰ λοιπὰ δὲ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ἄημοι, Κοινότητες), ὡς καὶ νομικά τινα πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου, θὰ συμμετάσχουν σὺν τῷ χρόνῳ, ὑποκινούμενα βασικῶς ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν ὑφίσταται ὑπεύθυνος καὶ ταχεῖα προσπάθεια οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ὅθεν, τὸ Κρατικὸν Σχέδιον τῆς Ὁργανώσεως τῆς Περιφερειακῆς καὶ Τοπικῆς Ἀναπτύξεως θὰ περιλάβῃ συγχρόνως ἢ μεταγενεστέρως καὶ τὸν συντονισμόν τῆς δρᾶσεως τῶν διαφόρων φορέων ὡς καὶ τῶν ἐπὶ μέρος Ὑπηρεσιῶν.

Τὰ στάδια τῆς ὁργανώσεως

Ἡ ὅλη ὁργάνωσις καὶ τὸ ὅλον Σχέδιον τῆς Περιφερειακῆς Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως συγκροτεῖται ἀπὸ ἐπὶ μέρος στάδια, ἡ πραγματοποίησις τῶν ὁποίων πρέπει νὰ γίνῃ ὄχι παραλλήλως, ἀλλὰ διαδοχικῶς, δοθέντος ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ δευτέρου σταδίου προϋποθέτει τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πρώτου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Τὰ στάδια ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα : **Πρῶτον**, ὁ καθορισμὸς καὶ ἡ ὀριο-

θέτησις τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν εἰς ἄτασαν τὴν χώραν. **Δεύτερον**, ἡ διενέργεια γεωοικονομικῆς ἐρεῦνης εἰς ἐκάστην οἰκονομικὴν περιφέρειαν. **Τρίτον**, ἡ ἐκπόνησις τῶν προγραμμάτων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν καθ' ἕκαστα περιφερειῶν, ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίᾳ τῶν πορισμάτων τῆς γεωοικονομικῆς ἐρεῦνης. **Τέταρτον**, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν προγραμμάτων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν περιφερειῶν καὶ ἡ πραγματοποιήσις τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν περιστάσεων προσαρμογῶν καὶ βελτιώσεων αὐτῶν. Εἰς τὸ παρὸν ὑπόμνημα θὰ πραγματευθῶμεν τὸ πρῶτον στάδιον μόνον.

Ὁ καθορισμὸς τῶν Οἰκονομικῶν Περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος

Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν περιφερειακὴν ἀνάπτυξιν, ἦτοι ὁ διαχωρισμὸς τῆς χώρας εἰς «Οἰκονομικὰς Περιφέρειας» καὶ ἡ ὀριοθέτησις αὐτῶν, συνίστα ἔν ἀπὸ τὰ κρισιμώτερα προβλήματα τῆς ὀργανώσεως τῆς μνησθείσης ἀναπτύξεως καὶ ἔν ἀληθῶς βασανιστικὸν πρόβλημα διὰ τοὺς γεωγράφους ὅλων τῶν χωρῶν τῆς ὑψηλῆς. Τὸ πρόβλημα τοῦτο συνίσταται **πρῶτον**, εἰς τὰς μεγάλας δυσχερείας τῆς ἀνευρέσεως τῶν παραγόντων καὶ κριτηρίων τῶν προσδιοριζόντων τὰ (κινητὰ) ὄρια ἐκάστης οἰκονομικῆς περιφέρειας, **δεύτερον**, εἰς τὰς μεγάλας ἐπίσης δυσχερείας τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κριτηρίων τούτων εἰς τὴν πράξιν.

Ἐν πρώτοις, παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπομνήσεως ὅτι ἡ οἰκονομικὴ περιφέρεια εἶναι μία ἀπὸ τὰς πολλὰς μορφὰς τῶν γεωγραφικῶν περιοχῶν. Αὗται, ὡς γνωστόν, διακρίνονται εἰς περιφέρειας Φυσικὰς, Ἱστορικὰς, Πολιτικὰς, Διοικητικὰς καὶ, ὅπερ τὸ σπουδαιότερον, Οἰκονομικὰς. Αἱ φυσικαὶ περιφέρειαι προσδιορίζονται ἀπὸ φυσικὰ ὄρια τοῦ χώρου, ὅπως τὰ ὄρη, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι κλπ. Αἱ οἰκονομικαὶ περιφέρειαι προσδιορίζονται ἀπὸ ἑδαφικὰ ὄρια, ἢ κάλλιον κινητὰς ὄριας ζώνας σχηματιζομένας δι' ἐπιδράσεων δυναμικῶν οἰκονομικῶν παραγόντων, ὑποκειμένων εἰς μεταβολὴν καὶ ροήν. Οἱ δυναμικοὶ οἰκονομικοὶ παράγοντες οὗτοι διαμορφοῦν, διὰ τῆς διηγεκοῦς λειτουργίας αὐτῶν, μίαν «οἰκονομικὴν ἐνότητα» ἐκτεινομένην εἰς δεδομένα ἑδαφικὰ ὄρια τοῦ γήινου χώρου.

Ἐιδικώτερον αἱ «Οἰκονομικαὶ Περιφέρειαι» εἶναι περιοχαὶ τοῦ χώρου, ὧν ἡ ἕκτασις καθορίζεται ἀπὸ δυναμικοὺς οἰκονομικοὺς συντελεστάς. Χαρακτηρίζονται κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν ἀνομοιογενῶν οἰκονομικῶν κλάδων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅμως διαμορφοῦται ἑξισορρόπησις καὶ ὀργανικὴ ἐνότης. Ἡ ἐνότης αὕτη πηγάζει ἀπὸ τὴν λειτουργίαν κεντρικοῦ τινος πυρήνος (πόλις) ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἀκολουθούμενον τρόπον ζωῆς.

Τὰ ὄρια τῆς οἰκονομικῆς περιφέρειας, ἅτινα ἐνδιαφέρουν τὴν ὀργάνωσιν τῆς περιφερειακῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀναφέρονται εἰς τὸν «συγκεκριμένον ἑδαφικὸν χώρον» καὶ ὄχι τὸν εὐρύτερον «οἰκονομικὸν χώρον» τῆς περιφέρειας ταύτης. Ὁ ἑδαφικὸς χώρος καὶ ὁ οἰκονομικὸς χώρος τῆς οἰκονομικῆς περιφέρειας συνάπτονται πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ δὲν συμπίπτουν. Ὁ «ἑδαφικὸς χώρος» εἶναι προσδιωρισμένος, καθοριζόμενος γεωδαισιτικῶς ἀπὸ ἐσωτερικὰς οἰκονομικὰς διαρθρώσεις (συνθέσεις διαφόρων κατ' ἀρχὴν οἰκονομικῶν κλάδων) περιορισμένης χωρικῆς ἐκτάσεως καὶ ἔχων ἐξωτερικὰς οἰκονομικὰς σχέσεις, βασικῶς μὴ ἀπομεμακρυσμένους.

Ἀντιθέτως, ὁ οἰκονομικὸς χῶρος εἶναι χῶρος εὐρύτερος καὶ ἀφηρημένος, καθοριζόμενος πρωτίτως ὄχι τόσον ἀπὸ ἐσωτερικὰς οἰκονομικὰς διαρθρώσεις, ὅσον ἀπὸ μεμακρυσμένας οἰκονομικὰς σχέσεις ἐξωτερικῆς κυκλοφορίας. Ὁ χῶρος οὗτος δύναται νὰ παρασταθῇ εἰς τὸν γεωγραφικὸν χάρτην ὄχι γεωδαισιικῶς, ὡς ὁ ἔδαφικὸς χῶρος, ἀλλὰ διὰ βελῶν κατευθύνσεως.

Ἐξ ἐτέρου, τὰ ὅρια τοῦ ἔδαφικοῦ χώρου εἶναι κατὰ βάσιν μεταβλητὰ καὶ ὄχι ἀμετακίνητα, τοῦτο δὲ λόγῳ τοῦ δυναμιμοῦ τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ διαφόρου βαθμοῦ του εἰς ἑκάστην οἰκονομικὴν περιφέρειαν.

Κατόπιν τῶν ὡς ἄνω ἀπαραιτήτων διασαφήσεων ἐπὶ τῶν μορφῶν τῶν γεωγραφικῶν περιφερειῶν, ἐπὶ τῆς διαφορᾶς ἔδαφικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ χώρου καὶ ἐπὶ τοῦ κινήτου χαρακτῆρος τῶν ὁρίων τοῦ ἔδαφικοῦ χώρου τῆς οἰκονομικῆς περιφέρειας, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν παραγόντων καὶ κριτηρίων καθορισμοῦ καὶ ὀριοθετήσεως τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν.

Ὡς τοιοῦτοι παράγοντες δύναται νὰ μνημονευθῶσιν οἱ ἀκόλουθοι :

1) Οἱ φυσικοὶ παράγοντες τοῦ χώρου, διαμόρφωσις ἐδάφους, κλιματικαὶ συνθήκαι, ὕδατικοὶ συντελεσταὶ καὶ πλέγματα αὐτῶν, ὡς ἔχουν συντεθῆ εἰς δεδομένην περίοδον διὰ τῆς ἀλληλεπιδράσεως αὐτῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ομάδων, συντελοῦν εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον. Ἡ ἐπὶ τῶν παραγόντων ὁμως τούτων καὶ τῶν πλεγμάτων αὐτῶν περαιτέρω ἐπίδρασις τῶν ἐνοικουσῶν τὸν συγκεκριμένον χῶρον ἀνθρώπων ομάδων τροποποιεῖ καὶ μεταβάλλει διηγεκῶς, ὡς γνωστὸν, αὐτούς, οὕτως ὥστε ἐν τοῖς πράγμασιν ἢ ἐπιρροή των νὰ βαίνει σὺν τῷ χρόνῳ μειουμένη. Τοῦτο ἰδίως συμβαίνει πρωτίτως εἰς τὰς προοδευμένας ἐπιστημονικῶς, τεχνικῶς καὶ βιομηχανικῶς χώρας. Αἱ καθυστερημένα χῶραι διαθέτουν οἰκονομικὰς περιφέρειας διαμορφουμένας καὶ ὀριοθετουμένας διὰ φυσικῶν παραγόντων, πολὺ περισσότερον ἢ αἱ προοδευμένα. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις τῆς Ἑλλάδος, ἢ διαπίστωσις δὲ αὕτη ἔχει βαρύνουσαν σημασίαν διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῶν οἰκονομικῶν περιοχῶν τῆς χώρας ἡμῶν.

2) Οἱ βιολογικοὶ παράγοντες (χλωρίς καὶ πανίς) καὶ τὰ πλέγματα αὐτῶν ὡς ἔχουν διαμορφωθῆ εἰς δεδομένην περίοδον διὰ τῆς ἀλληλεπιδράσεως αὐτῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, συντελοῦν ὡσαύτως εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν, ἀλλ' ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις καὶ τοὺς περιορισμοὺς, οἵτινες ἐξετέθησαν πρὸ ὀλίγου.

3) Οἱ ἱστορικοὶ, πολιτικοὶ καὶ διοικητικοὶ παράγοντες συμβάλλουν ἔτι ὀλιγότερον τῶν φυσικῶν καὶ βιολογικῶν παραγόντων εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν. Πάντως θὰ ἔδει νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ ὀριοθέτησις μιᾶς περιφέρειας ἐπὶ τῇ βάσει διοικητικῶν λόγου χάριν προσδιορισμῶν συντείνει εἰς τὴν βαθμιαίαν διαμόρφωσιν οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων συνθηκῶν, αἵτινες δύναται νὰ προσδώσουν εἰς τὴν δεδομένην περιφέρειαν κάποιαν οἰκονομικὴν ἐνότητα.

4) Οἱ ἀνθρωπογεωγραφικοὶ παράγοντες καὶ τὰ πλέγματα αὐτῶν (ἦτοι οἱ παράγοντες οἱ συνδεόμενοι πρὸς τὴν ιδιότητα καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν ἀνθρώπων ὡς κατοίκων ἐν γένει), συμμετέχουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν οἰκονομικῶν περιφε-

ρειῶν καὶ εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ἑδαφικῶν αὐτῶν ὁρίων, κατὰ βάσιν περισσό-
τερον τῶν προηγουμένως μνησθέντων τριῶν παραγόντων. Καὶ τοῦτο διότι αἱ
οἰκονομικαὶ περιφέρειαι εἶναι σχηματισμοὶ μορφωθέντες βαθμιαίως (ἀπὸ δὲ τῆς
βιομηχανικῆς, γεωργικῆς, συγκοινωνιακῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἐτῶν
1770 - 1820, πολὺ ταχύτερον) ὑπὸ τῆς ὁμαδικῆς δράσεως τῶν ἀνθρώπων κυριώ-
τατα καὶ οὐχὶ ὑπὸ παραγόντων φυσικοβιολογικῶν ἢ τῆς αὐθαιρέσιαι τῶν δημο-
σίων ἐξουσιῶν.

Οἱ ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέροντες ἀνθρωπογεωγραφικοὶ παράγοντες εἶναι ἡ
ὑπαρξὶς κεντρικῶν ἐστιῶν (πόλεων), ἡ ὑπαρξὶς ὠρισμένης πληθυσμιακῆς πυκνότη-
τος, ἡ ὑπαρξὶς ἰδιάζοντος τρόπου ζωῆς, ἡ ὑπαρξὶς δεδομένου συστήματος ὁργα-
νώσεως τῆς ὅλης περιφερειακῆς ζωῆς.

α) Ἡ ὑπαρξὶς κεντρικῶν ἐστιῶν, ἤτοι πόλεων, ἀσκεῖ τρεῖς ἀλληλοσυνδεο-
μένας λειτουργίας. Τὴν λειτουργίαν τοῦ πυρήνος, τὴν λειτουργίαν τοῦ πόλου,
τὴν λειτουργίαν τοῦ σταυροδρομίου. Ἡ πόλις ὡς πυρήν, δηλαδὴ ὡς κέντρον παν-
τρειδῶν σχέσεων συναπτομένων μεταξὺ διαφόρων σημείων τοῦ περιφερειακοῦ χῶ-
ρου, ὁρίζει τρόπον τινὰ τὸν χῶρον τοῦτον διὰ τοῦ δικτύου τῶν μορφωτικῶν,
τεχνικῶν, παραγωγικῶν, χρηματοδοτικῶν, συγκοινωνιακῶν, ἐμπορικῶν, πολιτι-
στικῶν ἐν γένει σχέσεων καὶ διὰ τῆς ἐκτάσεως ἣν καλύπτουν αὐταί. Ἡ πόλις
ὡς πόλος, δηλαδὴ ὡς κέντρον ἀσκοῦν δυνάμεις καὶ ἐπιδράσεις ἔλξεως καὶ ἀντέλ-
ξεως ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν συνδέσμων τῶν εἰς τὸν περιφερειακὸν χῶρον
καὶ ὡς κέντρον δεχόμενον τὰς ῥηθείσας δυνάμεις καὶ ἐπιδράσεις, ὁρίζει τρόπον τινὰ
τὸν περιφερειακὸν χῶρον διὰ τοῦ δικτύου τῶν δυνάμεων καὶ ἐπιδράσεων, ὡς ἀσκεῖ,
καὶ δέχεται διὰ τῆς ἐκτάσεως ἣν καλύπτουν αὐταί. Ἡ πόλις ὡς σταυροδρόμιον,
δηλαδὴ ὡς κέντρον συναντήσεως καὶ διατομῆς ἐνδοπεριφερειακῶν κυκλοφοριακῶν
καὶ συγκοινωνιακῶν κυρίως ἀρτηριῶν καὶ ρευμάτων, ὁρίζει εἰς πλείστας περι-
πτώσεις τὸν ἑδαφικὸν χῶρον τῆς οἰκονομικῆς περιφέρειαι διὰ τῆς ἐκτάσεως, ἣν
καλύπτουν αἱ ἐπικοινωνία ἐν γένει αὐταί. Τὰ ρεύματα ταῦτα θὰ διήρχοντο καὶ θὰ
διέσχίζον ἀπλῶς τὴν περιφέρειαν ἐὰν δὲν ὑφίστατο εἰς διανεμητικὸς κόμβος
κατευθύνων καὶ διοχετεύων ταῦτα. Σχετικῶς πρὸς τὴν διαμορφωτικὴν ἐπίδρασιν
τῶν πόλεων ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν θὰ ἔδει νὰ σημειωθῇ ὅτι αὐτὴ
ἀπαντᾶται εἰς τὴν πλειονότητα τῶν περιπτώσεων, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχουν ἐνίοτε περι-
πτώσεις καθ' ὅσας αἱ πόλεις ὑπῆρξαν ἀντιθέτως προϊόντα τῶν οἰκονομικῶν περι-
φερειῶν. Σημειωθῆτω ἐπίσης ὅτι εἰς τινὰς περιπτώσεις τὴν λειτουργίαν τοῦ σταυ-
ροδρομίου ἀσκοῦν οἱ λιμένες, τὰ χρηματιστήρια καὶ ἄλλοι θεσμοὶ καὶ οὐχὶ μόνον
αἱ πόλεις.

β) Ἡ ὑπαρξὶς ἐλαχίστου ὁρίου πληθυσμιακῆς πυκνότητος, διαφοροῦ κατὰ
τόπον καὶ χρόνον, εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον διὰ τὴν διαμόρφωσιν καὶ ὀριο-
θέτησιν μιᾶς οἰκονομικῆς περιφέρειαι. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐξηγεῖ ἀκριβῶς διατὶ
εἰς χώρους μὲ πολὺ ἀραιὸν πληθυσμὸν (π.χ. πρωτόγονοι περιοχαί) δὲν ὑφίστανται
οἰκονομικαὶ περιφέρειαι, ἀλλὰ μόνον φυσικαί.

γ) Ἡ ἰδιουπία τοῦ τρόπου ζωῆς τοῦ ἀκολουθουμένου εἰς μίαν περιοχὴν
συμβάλλει τόσον εἰς τὸν σχηματισμὸν ὅσον καὶ εἰς τὴν ὀριοθέτησιν τῆς οἰκονομι-
κῆς περιφέρειαι διὰ τῆς χωρικῆς ἐκτάσεως, ἣν καλύπτει ὁ ἐν λόγῳ τρόπος. Τὸ σύ-

στημα διατροφῆς, ἐνδύσεως, οἰκήσεως, ἐπιπλώσεως, αἱ μορφαὶ τῆς παραγωγικῆς καὶ τεχνικῆς δραστηριότητος, αἱ πρὸς αὐτὰς ὡς καὶ αἱ πρὸς τὰς ἀνάγκας συνδεόμεναι συναλλαγαί, αἱ παραδόσεις, αἱ ψυχολογικαὶ ἀντιδράσεις, αἱ λαϊκαὶ πολιτιστικαὶ ἀντιλήψεις, τὰ τυπικά, αἱ συνήθειαι κλπ., μεταβιβαζόμεναι καὶ τροποποιούμεναι ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἀντανακλοῦν βαθεῖας ἰδιομορφίας ζωῆς τῶν ἀνθρωπίνων ὁμάδων συμβαλλούσας σημαντικῶς εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ὁρίων μιᾶς οἰκονομικῆς περιφερείας. Πάντως ὑφίστανται περιπτώσεις τινὲς καθ' ἃς ἡ ἰδιότης τοῦ τρόπου ζωῆς εἶναι προῖόν τῆς οἰκονομικῆς περιφερείας. Ἐξ ἄλλου, θὰ ἔδει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ὑφίσταται ἀμοιβαία ἐξάρτησις μεταξὺ τρόπου ζωῆς καὶ οἰκονομικῆς περιφερείας.

δ) Τὸ δεδομένον σύστημα ὀργανώσεως τῆς ὅλης περιφερειακῆς ζωῆς συνιστᾷ καθολικόν τι συγκρότημα ὑπερβαῖνον τὸν τρόπον τῆς ζωῆς καὶ περιλαμβᾶνον τὸ σύνολον τῶν ἀλληλεπιδράσεων φυσικοβιολογικῶν συντελεστῶν καὶ ἀνθρωπίνων ἐν γένει παραγόντων ὡς καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀλληλεπιδράσεων τούτων διαμορφωθείσας συνθήκας ζωῆς περιοχῆς τινος. Τὸ σύνολον τοῦτο, ἰδίως ὅταν ἔχη χαρακτῆρας ἐντόνου, συντελεῖ εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ ὀριοθέτησιν μιᾶς οἰκονομικῆς περιφερείας, ἀποτελεῖ δὲ πραγματικὴν ὄντοτητα παρὰ τὰς δυσχερείας τοῦ ἐν τῇ πράξει καθορισμοῦ καὶ ἐντοπισμοῦ τῶν.

ε) Οἱ οἰκονομικογεωγραφικοὶ παράγοντες καὶ τὰ πλέγματα αὐτῶν συμβάλλουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν ὀριοθέτησιν τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν ἐνεργότερον κατὰ βάσιν τῶν φυσικογεωγραφικῶν, βιογεωγραφικῶν, πολιτικοδικητικῶν καὶ ἀνθρωπογεωγραφικῶν παραγόντων, οἵτινες ἐξητάσθησαν προηγουμένως. Λόγος τούτου εἶναι, ὡς ἐσημειώθη ἤδη ἀνωτέρω, ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ περιφέρειαι εἶναι κυριώτατα ἐν βαθμιαίως σχηματισθὲν συγκρότημα τῆς οἰκονομικῆς δράσεως τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἐπὶ συγκεκριμένου φυσικοῦ χώρου.

Οἱ οἰκονομικογεωγραφικοὶ παράγοντες, οἱ συμβαλλόντες διὰ τῆς λειτουργίας τῶν εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ ὀριοθέτησιν τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν εἶναι γενικῶς εἰπεῖν, ἡ παραγωγή, ἡ κυκλοφορία, ἡ κατανάλωσις.

α) Εἰδικότερον ἡ παραγωγή συμβάλλει διὰ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διεξάγεται, ἤτοι διὰ τῶν τεχνικῶν μεθόδων αὐτῆς, διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς διαρθρώσεως, διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς διαδικασίας.

Πρῶτον, αἱ τεχνικαὶ μέθοδοι τῆς παραγωγῆς ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἰς ὄρισμένην περιοχὴν συμβάλλουν οὐσιωδῶς εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ ἔδαφικοῦ αὐτῆς χώρου. Ἐκάστη τεχνικὴ μέθοδος παραγωγῆς σχηματίζει ἰδιαίτερον μορφήν οἰκονομίας εἰς τὴν περιοχὴν εἰς ἣν ἀσκεῖται καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ ὀρίξῃ καὶ νὰ ὀριοθετῇ τὸν ἔδαφικὸν αὐτῆς χώρον. Οὕτω ἡ παραγωγή ἢ διεξαγομένη δι' ἐργαλείων εἰς μικρὰς ἐγκαταστάσεις (ἐργαλειακὴ παραγωγή), διὰ μικρῶν μηχανῶν εἰς τεχνουργεῖα (τεχνουργικὴ παραγωγή), διὰ μεγάλων μηχανῶν εἰς βιομηχανικὰ ἐργοστάσια (ἐργοστασιακὴ παραγωγή), διὰ λίαν προηγμένων αὐτομάτων μηχανῶν εἰς βιομηχανικὰ ἐργοστάσια καὶ συγκροτήματα (μεγάλῃ ἐργοστασιακῇ παραγωγῇ), διαμορφοῖ ἰδίαν διακεκριμένην σύνθεσιν εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν περιοχῶν εἰς τὰς ὁποίας συντελεῖται καὶ διαγράφει κατὰ τινα τρόπον οἰκείον ἔδαφικὸν χώρον καὶ τὰ ὄρια αὐτοῦ.

Δεύτερον, ἡ ἔσωτερικὴ διάρθρωσις τῆς παραγωγῆς εἰς προεχόντως πρωτογενῆ (γεωργία, κτηνοτροφία, δασοπονία, θήρα, ὀρυκτικὴ, ἀλιεία), εἰς προεχόντως δευτερογενῆ (βιοτεχνία, βιομηχανία), εἰς προεχόντως τριτογενῆ (παραγωγή ὑπηρεσιῶν), δὲν ὀρίζει μόνον τὴν ἰδιαιτέραν σύνθεσιν τῆς οἰκονομίας δεδομένης περιοχῆς, ἀλλὰ βασικῶς καὶ τὸν ἑδαφικὸν αὐτῆς ἥχρον. Ἰδιαζόντως ὁ βαθμὸς τῆς βιομηχανικῆς προόδου μᾶς περιοχῆς, ἀσκεῖ λίαν ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ὑποστάσεως, τῆς ἰδιοτυπίας καὶ τῶν ὀρίων τῆς περιοχῆς ταύτης διὰ τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτευγμάτων ἀνωτέρου τεχνικοῦ, μορφωτικοῦ καὶ ἐπινοητικοῦ ἐπιπέδου, ὅπερ διεμορφώθη βαθμιαίως εἰς αὐτήν.

Τρίτον, ἡ ἔσωτερικὴ διαδικασία τῆς παραγωγῆς — καὶ δὴ τὸ μέγεθος τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὁ βαθμὸς τῆς κεφαλαιακότητος αὐτῶν — συμβάλλει κατὰ πολὺ εἰς τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν ὀριοθέτησιν μᾶς οἰκονομικῆς περιφερείας. Οὕτω τὸ μέγεθος τῶν ἐπιχειρήσεων ἐφ' ὅσον εἶναι ἐκτεταμένον προσδιορίζει τὴν φύσιν τῆς οἰκονομίας δεδομένης περιοχῆς εἰς «τοπικὴν» ἢ εἰς «περιφερειακὴν» ἢ εἰς «οἰκονομικὴν μεγάλης κλίμακος» μὲ παραγωγὴν κατὰ μάζας καὶ μὲ τραπεζικὴν ἀγοράν, διαγράφει δὲ ἐν τινι μέτρῳ τὰ ἑδαφικὰ αὐτῆς ὄρια. Ὁσαύτως ὁ βαθμὸς κεφαλαιακότητος τῶν ἐπιχειρήσεων (Capital Intensity Production) καὶ τὸ μέτρον τῆς συμπληρωτικῆς τῆς κατασκευῆς παραγωγικῶν μέσων (παγίου κεφαλαίου) εἰς αὐτὴν καθορίζουν τὴν τε φύσιν τῆς οἰκονομίας δεδομένης περιοχῆς, κατὰ τινὰ δὲ τρόπον καὶ τὰ ἑδαφικὰ αὐτῆς ὄρια, ἀφοῦ διαφοροποιοῦν αὐτὴν ἐναντι ἄλλων περιοχῶν.

β) Ἐκτὸς τῆς παραγωγῆς, συμβάλλει οὐσιαστικῶς ἡ κυκλοφορία εἰς τὴν διαμόρφωσιν μᾶς οἰκονομικῆς περιφερείας ὡς καὶ εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν ὀρίων αὐτῆς. Ἡ συμβολὴ αὕτη συντελεῖται κυρίως διὰ τῆς ἐνεργοῦς ἐπιδράσεως, ἣν ἀσκοῦν αἱ συγκοινωνίαι (διακίνησις ἀνθρώπων, ἀγαθῶν, κεφαλαίων), τὸ ἐμπόριον ὡς καὶ αἱ ἐπικοινωνίαι (κίνησις ἰδεῶν κλπ.) καὶ ὁ τρόπος τῆς ὀργανώσεως τῶν τριῶν τούτων κυκλοφοριακῶν τομέων. Ἰδιαίτερος ἡ ὀλονὲν προοδεύουσα τεχνικὴ τῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἐπικοινωνιῶν, καὶ ἡ ὑποκίνησις τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς περιφερείας ἢ γενομένη διὰ τοῦ ἐμπορίου ἐπηρεάζουν σημαντικώτατα τὴν ὀργάνωσιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς εἰς τὴν περιοχὴν, συμμετέχουν εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς ὅλης οἰκονομίας τῆς, εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ἰδιοτυπίας τῆς καὶ τελικῶς εἰς τὸν ἑδαφικὸν αὐτῆς καθορισμὸν.

Ὁ ρυθμὸς τῆς ἀνελλίξεως τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου συνδέεται τόσον μὲ τὸ μέγεθος τῆς οἰκονομικῆς περιφερείας ὅσον καὶ μὲ τὸν βαθμὸν τῆς ὀργανώσεως τῆς ὅλης περιφερειακῆς ζωῆς. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰς δι' ἀμαξῶν μεταφορὰς ἀντιστοιχοῦν αἱ ἀμαξῆται ἀρτηρίαι καὶ τὸ περιορισμένον ἐμπόριον. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἑδαφικὴν καὶ βιοτεχνικὴν μόνον παραγωγὴν ἐνεργοῦμένην διὰ τὴν στενὴν τοπικὴν ἀγοράν καὶ εἰς μικρὰν οἰκονομικὴν περιφέρειαν μὲ χαλαρὰν ὀργάνωσιν τῆς ὅλης περιφερειακῆς ζωῆς. Περαιτέρω εἰς τὰς διὰ σιδηροδρόμων, δι' ἀεροπλοίων καὶ δι' αὐτοκινήτων μεταφορὰς ἀντιστοιχοῦν μεγάλαι ὀδικαὶ ἀρτηρίαι καὶ ἐκτεταμένον διαπεριφερειακὸν ἔθνικόν καὶ διεθνὲς ἐμπόριον. Τοῦτο ἐμφαίνει ἐγκρίως φυσικὴν παραγωγὴν συντελουμένην διὰ μεγάλην ἀγοράν μὲ ἔθνικὰς καὶ

παγκοσμίους διαστάσεις και διεξαγομένην εις εκτενεστέραν οικονομικήν περιφέρειαν με έντονον δργάνωσιν τῆς ὄλης περιφερειακῆς ζωῆς.

γ) Πέραν τῆς παραγωγῆς και τῆς κυκλοφορίας εις τὴν διαμόρφωσιν και τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῆς οικονομικῆς περιφέρειας συμμετέχει και ἡ κατανάλωσις. Ἐν πρώτοις, εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ δργάνωσις τῆς περιφερειακῆς ζωῆς ἐπραγματοποιήθη πάντοτε πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξασφαλίσσεως τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ συνόλου τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνθρωπίνων ομάδων. Εἰδικότερον αἱ ἐπιδράσεις τῶν συνθηκῶν κατανάλωσεως ἀσκοῦνται πρῶτον διὰ τῆς συνθέσεως τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν, δεύτερον διὰ τῆς συνθέσεως τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν, τρίτον και τελικῶς διὰ τῆς μέσω ἀμφοτέρων τούτων συγκροτήσεως τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως μιᾶς δεδομένης οικονομικῆς περιοχῆς. Ὅθεν, ἡ κατανάλωσις και ἡ ζήτησις παρουσιάζονται ὡς ὁ μέγας κινητῆς τῶν γεωγραφικῶν διαφοροποιήσεων τοῦ πλανήτου μας, συνιστοῦν δὲ διὰ τῆς διαφοροποιητικῆς ταύτης διαδικασίας αὐτῶν στοιχεῖον συμβάλλον εις τὴν διαχάραξιν τῶν ἐδαφικῶν ὁρίων τῆς οικονομικῆς περιφέρειας.

Ἡ διαδικασία τῆς ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῆς τῶν κριτηρίων ὀριοθετήσεως τῆς Οἰκονομικῆς Περιφέρειας

Ἐκ τῆς προηγουμένως διεξαχθείσης ἀναπτύξεως συνάγεται ὅτι τὰ κριτήρια και οἱ παράγοντες οἱ καθορίζοντες τὰ ὅρια τῆς οικονομικῆς περιφέρειας εἶναι συνοπτικῶς οἱ κάτωθι :

1. Οἱ φυσικοὶ παράγοντες τοῦ χώρου (διαμόρφωσις ἐδάφους, κλιματικαὶ συνθήκαι, ὕδατικοὶ συντελεσταὶ και τὰ πλέγματα πάντων αὐτῶν), ὡς ὅμως ἔχουσι διαμορφωθῆ εις ἐκάστην περίοδον μετὴν τροποποιητικῆν ἐπίδρασιν τῶν ἀνθρώπων.
2. Οἱ βιολογικοὶ παράγοντες τοῦ χώρου (χλωρίς, πανὶς και τὰ πλέγματα αὐτῶν), ὑπὸ τὴν πρὸ ὀλίγου ἐκτεθεῖσαν προσθήκην.
3. Οἱ ἱστορικοὶ, πολιτικοὶ, διοικητικοὶ παράγοντες ἐκάστης περιοχῆς.
4. Οἱ ἀνθρωπογεωγραφικοὶ παράγοντες τοῦ χώρου και τὰ πλέγματα αὐτῶν (α) κεντρικαὶ ἐστία — πόλεις ὡς πυρῆνες, πόλοι, σταυροδρόμια, β) πληθυσμιακὴ πυκνότης, γ) ὁ δεδομένος τρόπος ζωῆς, δ) τὸ δεδομένον σύστημα δργανώσεως τῆς ὄλης περιφερειακῆς ζωῆς).
5. Οἱ οἰκονομικογεωγραφικοὶ παράγοντες τοῦ χώρου και τὰ πλέγματα αὐτῶν (α) παραγωγή — ἤτοι τεχνικαὶ μέθοδοι, ἐσωτερικὴ διάρθρωσις, ἐσωτερικὴ διαδικασία, β) κυκλοφορία, ἤτοι συγκοινωνία, ἐμπόριον, ἐπικοινωνία και δργάνωσις τῶν τομέων τούτων, γ) κατανάλωσις, ἤτοι σύνθεσις βιοτικῶν ἀναγκῶν, σύνθεσις λοιπῶν ἀναγκῶν, συγκρότησις συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως).

Πάντες οἱ ἀνωτέρω παράγοντες ἔχουν ἀναμφισβητήτως γενικὸν και ἀφηρημένον μᾶλλον χαρακτήρα. Ὅθεν τίθεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ σημαντικὸν πρόβλημα περὶ τῶν δυνατοτήτων τῆς χρησιμοποίησεως και ἐφαρμογῆς τῶν κριτηρίων τούτων εις τὴν πράξιν, εὐθὺς ὡς αἱ Δημόσια Ἐξουσία ἀναλάβουσι τὴν προσπάθειαν καθορισμοῦ τῶν ὁρίων τῶν οἰκονομικῶν περιφερειῶν ἐν ὅψει τῆς προωθήσεως τῆς περιφερειακῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ρηθέντων κριτηρίων δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ διὰ τῆς κατωτέρω διαδικασίας. Πρῶτον, διὰ τῆς συγκροτήσεως Ὁμίλου Εἰδικῶν Ἐμπειρογνομόνων πρὸς διάγνωσιν καὶ ὀριοθέτησιν τῶν οικονομικῶν περιφερειῶν τῆς χώρας. Δεύτερον, διὰ τοῦ ἀρχικοῦ καθορισμοῦ τῶν οικονομικῶν περιφερειῶν ὑπὸ τοῦ Ὁμίλου ἐπὶ τῇ βάσει γενικῶν δεδομένων καὶ ὑποθέσεων. Τρίτον, διὰ τῆς διενεργείας «μονογραφίας ὀριστικῆς ἀναγνωρίσεως» ἐκάστης οικονομικῆς περιφερείας ὑπὸ τοῦ Ὁμίλου.

Κατωτέρω θὰ παρασχεθῶσι συντόμως βασικαὶ τινες ἐνδείξεις διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὡς ἄνω διαδικασίας.

α) Ὁ Ὁμιλος θὰ συγκροτηθῆ ἀπὸ πρόσωπα ἔχοντα τὰς καταλλήλους διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου εἰδικότητας, ἴτοι ἀπὸ γεωγράφους, οικονομικογεωγράφους, χωρονόμους, οικονομολόγους, δημογράφους, κοινωνιολόγους, τεχνικούς, γεωλόγους, γεωπόνους, ἔδαφολόγους κλπ. Ἔργον τοῦ Ὁμίλου θὰ εἶναι εἰδικώτερον ἢ μελέτη καὶ ἡ διάγνωσις τῶν καθ' ἕκαστα οικονομικῶν περιφερειῶν τῆς χώρας καὶ ἡ διαγραφή τῶν ὀριακῶν ζωνῶν αὐτῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προμνησθέντων κριτηρίων. Ὁ Ὁμιλος θὰ ὀργανώσῃ ἐν πρώτοις τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας του εἰς τὴν πρωτεύουσαν πρὸ πάσης ἀναχωρήσεώς του διὰ τὰς ἐπαρχίας. Μετὰ ταῦτα θὰ περιέλθῃ ὅλην τὴν χώραν, θὰ συγκεντρώσῃ ἐπὶ τόπου δεδομένα καὶ πληροφορίας καὶ θὰ μελετήσῃ τὰ καλύτερα δημοσιεύματα, τὰ ἀφορῶντα ἐκάστην περιοχὴν.

β) Μετὰ τὴν ἐπὶ τόπου συγκέντρωσιν τῶν ἀπαιτουμένων στοιχείων καὶ πληροφοριῶν δι' ἐκάστην περιοχὴν καὶ κατόπιν μιᾶς πρωταρχικῆς μελέτης αὐτῆς, ὁ Ὁμιλος θὰ διατυπώσῃ ὑποθέσεις ἐπὶ τῆς διαγνώσεως καὶ τῶν πιθανῶν ὀρίων ἐκάστης οικονομικῆς περιφερείας. Βάσεις τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν θὰ εἶναι, ὡς ἐλέχθη, τὰ κριτήρια ἅτινα ἀνελύθησαν προηγουμένως, ἐν συνδυασμῷ βεβαίως πρὸς τὰ γενικὰ ἐπιτεύγματα τῆς μελέτης καὶ πρὸς τὴν διαίσθησιν τῶν μελῶν τοῦ Ὁμίλου. Ἡ διαίσθησις κατὰ τινὰς ἐπιφανεῖς γεωγράφους ἀποτελεῖ σπουδαῖοτατον καὶ ἀπαραίτητον μέσον πρὸς διάγνωσιν καὶ ὀριοθέτησιν τῶν οικονομικῶν περιφερειῶν.

γ) Τὸν ἀρχικὸν δι' ὑποθέσεων καθορισμὸν τῶν οικονομικῶν περιφερειῶν καὶ τῶν πιθανῶν αὐτῶν ὀρίων, θὰ διαδεχθῆ ἡ βαθμὶς τῆς διενεργείας μονογραφίας ὀριστικῆς ἀναγνωρίσεως ἐκάστης οικονομικῆς περιφερείας.

Ἡ μονογραφία αὕτη θὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς διατυπωθείσης συναφοῦς ὑποθέσεως, εἰς τὴν ἐνδεχομένην διάρθρωσιν τῶν δεδομένων αὐτῆς καὶ γενικώτερον εἰς τὴν ὀριστικὴν, τρόπον τινά, διάγνωσιν ἐκάστης οικονομικῆς περιφερείας καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ὀριακῆς ζώνης αὐτῆς. Ἡ ἐν λόγῳ μονογραφία θὰ περιλάβῃ τὴν συλλογὴν καὶ διερεύνησιν τῶν γεωλογικῶν, τῶν φυσικογεωγραφικῶν, τῶν βιογεωγραφικῶν, ἱστορικογεωγραφικῶν, ἀνθρωπογεωγραφικῶν καὶ τέλος τῶν οικονομικογεωγραφικῶν δεδομένων ἐκάστης περιφερείας. Τὰ γεωλογικὰ καὶ φυσικοβιογεωγραφικὰ δεδομένα θὰ ἀποτελέσουν τὸν φυσικὸν ὀρίζοντα τῆς ἐρεῦνης, ἐπὶ τούτων δὲ θὰ προσεθεῶν τὰ δεδομένα τῆς ἱστορικογεωγραφικῆς καὶ ἀνθρωπογεωγραφικῆς καὶ οικονομικογεωγραφικῆς ἐρεῦνης.